

**I SEMESTER M A SANSKRIT VEDANTA
CORE COURSE I Sanghyatatvakaumudi
COURSE CODE SA040103
MCQ With ANSWER KEY**

1. सांख्यदर्शनस्य उपज्ञाता कः ?
(a.कपिलः, b. ईश्वरकृष्णः, c.आसुरिः)
2. ईश्वरकृष्णकृतग्रन्थस्य नाम किम् ?
(a.सांख्यप्रवचनसूत्रं, b.सांख्यकारिका, c. सांख्यतत्वकौमुदी)
3. सांख्यतत्वकौमुदी केन प्रणीतं भवति ?
(a.वाचस्पतिमिश्रः, b.ईश्वरःकृष्णः, c. पञ्चशिखः)
4. शास्त्रविषयिकाजिज्ञासा कस्मात् कारणात् कर्तव्या ?
(a.आत्यन्तिकदुःखनिवारणात्, b.आत्यन्तिकदुःखोत्पादनात्, c.आत्यन्तिकसुखनिवारणात्)
- 5.कपिलस्य शिष्यः कः?
(a.आसुरिः, b.वाचस्पतिमिश्रः, c. पञ्चशिखः)
6. दृष्टे सा अपार्था चेत् न । सा का?
(a.शास्त्रविषयिकाजिज्ञासा, b.प्रकृतिः, c.अविद्या)
7. कदा जिज्ञासा अपार्था इति पूर्वपक्षिमतम् ?
(a.दृष्टे, b.आनुश्रविके, c.अनुमाने)
- 8.अशक्यसमुच्छेदता कति विधा ?
(a. द्वेधा , b. त्रिधा , c.चतुर्था)
9. आध्यात्मिकं दुःखं द्विविधम् – _____ ।
(a.शरीरं मानसं च , b. सुखं दुःखं च , c. रागः द्वेषः च)
- 10.बाह्योपायसाध्यं दुःखं द्वेधा– _____ ।
(a. आधिभौतिकं आधिदैविकं च , b. आधिभौतिकं आध्यात्मिकं च , c. आदिदैविकं आध्यात्मिकं च)

11. _____ दुःखं तु यक्षराक्षसविनायक ग्रहाद्यावेशनिबन्धनम् । (a. आध्यात्मिकं , b.आधिदैविकं , c.आधिभौतिकं)
12. _____ मानुषपशुमृगपक्षिसरीसृपस्थावर निमित्तम्।(a.आध्यात्मिकं, b.आधिभौतिकं, c.आधिदैविकं)
13. अविशुद्धिक्षयातिशययुक्तः कः ?
(a. आनुश्रविकः , b.जिज्ञासा ,c. रागः)
- 14.आनुश्रविकशब्देन किमुच्यते ? (a.वेदः, b.अनुमानम् ,c.पुरुषः)
- 15.दुःखनाशयआनुश्रविकः कुतो न स्वीक्रियते?
(a.श्रुतत्वात् , b.अविशुद्धिक्षयातिशययुक्तत्वात् ,c.आप्तत्वात्)
16. दुःखापघातकरणे श्रेयान् उपायः कः ?
(a.व्याक्ताव्यक्तज्ञविज्ञानम् , b.व्यक्तज्ञानम् ,c.महत्)
- 17.. अविकृतिः का ? (a.मूलप्रकृतिः,b.पुरुषः, c.विद्या)
- 18.. मूलप्रकृतिः _____ । (a. विकृतिः, b. प्रकृतिविकृतयः , c.अविकृतिः
19. प्रकृतिविकृतयः के ? (a.महदाद्यः सप्त, b. षोडशकः विकारः , c.प्रकृत्यहङ्कारपुरुषाः च)
20. पञ्चमहाभूतानि एकादशेन्द्रियाणि च कस्मिन् विभागे अन्तर्भूतानि ?
(a.विकारः , b.प्रकृतिविकृतयः, c.प्रकृतिः)
- 21.. अहङ्कारतत्त्वं तन्मात्राणां इन्द्रियाणां च _____ भवति । (a.प्रकृतिः , b.विकृतिः , c. विकारः)
22. ज्ञः कः ? (a. पुरुषः , b.अहङ्कारः , c.ईश्वरः)
23. न प्रकृतिः न विकृतिः च कः? (a.पुरुषः , b.महत् , c. अहङ्कारः)
24. सांख्यदर्शनानुसारं प्रमाणं कतिविधम् ? (a.त्रिविधम् , b. चतुर्विधम् , c.पञ्चविधम्)
25. संख्योक्तानि प्रमाणानि कानि? (a. दृष्टमनुमानमाप्तवचनं च , b.दृष्टमनुमानमुपमानं च , c. दृष्टमनुमानमैतिह्यं च)

- 26.. प्रमेयसिद्धिः कस्मात्? (a.प्रमाणात्, b.अनुमानात् ,c.प्रमेयात्)
27. प्रमीयतेऽनेनेति निर्वचनात् प्रमां प्रति _____ गम्यते ।
(a.करणत्वं , b.कार्यात्वं ,c.कर्तृत्वं)
28. बोधः च पौरुषेयः फलं _____ ।
(a.प्रमा b.प्रमाणम्,c.प्रमेयम्)
- 29.. प्रतिविषयाध्यवसायः केन नाम्ना व्यवहियते ?
(a.दृष्टम् , b.अनुमानम् ,c. आप्तवचनम्)
30. अध्यवसायः च _____ व्यापारो ज्ञानम् । (a.बुद्धिव्यापारः, b. मनोव्यापारः, c. कारणव्यापारः)
31. बुद्धितत्वं हि प्राकृतत्वात् _____ इति ।
(a.चेतनं, b.अचेतनं, c.चेतनाचेतनं च)
32. _____ अध्यवसायः इति ।
(a.निश्चयः, b. सङ्कल्पः, c.स्मृतिः)
- 33 . दृष्टं नाम किम्? (a. प्रतिविषयाध्यवसायः, b. लिङ्गलिङ्गिपूर्वकम् , c.आप्तवचनम्)
34. लिङ्गलिङ्गिपूर्वकं किम्? (a.अनुमानम् , b.दृष्टं, c.शब्दः)
35. अनुमानं कीदृशम् ? (a. लिङ्गलिङ्गपूर्वकम् , b.प्रतिविषयाध्यवसायः, c.आप्तश्रुतिः)
36. अनुमानं कथं भवति ? (a.सदृशज्ञानम् , b.लिङ्गलिङ्गिपूर्वकम् , c.अयथार्थज्ञानम्)
37. अतीन्द्रियाणां प्रतीतिः कथम् ? (a.पूर्ववदनुमानात् , b.शेषवदनुमानात् , c.सामान्यतोदृष्टादनुमानात्)
38. सामान्यतोदृष्टादनुमानात् केषां प्रतीतिः भवति?
(a. प्रत्यक्षाणाम्, b.अतीन्द्रियाणाम् ,c. सामान्याणाम्)
39. प्रधानस्य अनुपलब्धिः कुतः ? (a.अतिदूरात् , b.सामीप्यात्, c.सौक्ष्म्यात्)
- 40.. प्रधानस्य उपलब्धिः कथम् ? (a.कार्यतः, b. सौक्ष्म्यात् , c.करणत्वात्)

41. सांख्यमते कार्यकारणासंबन्धः कीदृशोऽभिमतः ?
(a. सत्कार्यवादः , b. असत्कार्यवादः , c. विवर्तवादः)
42. _____ हेतुमत् । (a. व्यक्तं , b. अव्यक्तं , c. ज्ञानं)
43. सांख्यशास्त्रे गुणाः के ? (a. सत्त्वरजतमोगुणाः , b. सूपरसगन्धाः , c. सुखदुःखरागाः)
44. सांख्यसिद्धान्ते कति गुणाः सन्ति ?
(a. त्रयः , b. चतुर्विंशतिः , c. पञ्चविंशतिः)
45. गुणाः कीदृशाः ? (a. प्रित्यप्रीतिविषादात्मकाः , b. गुणरहिताः , c. पुरुषस्वरूपः)
46. प्रीत्यात्मकः कः ? (a. सत्त्वगुणः , b. रजोगुणः , c. तमोगुणः)
47. रजोगुणः कीदृशः ? (a. प्रीत्यात्मकः , b. अप्रीत्यात्मकः , c. विषादात्मकः)
48. विषादात्मको गुणः कः ? (a. सत्त्वगुणः , b. रजोगुणः , c. तमोगुणः)
49. सत्त्वं रजस्तमसी अभिभूय _____ आत्मनो वृत्तिं प्रतिलभते । (a. शान्ताम् , b. घोराम् , c. मूढाम्)
50. लघुप्रकाशाकं च किम् ? (a. सत्त्वम् , b. रजः , c. तमः)
51. सत्त्वमेव _____ भवति । (a. लघुः , b. चलं , c. वरणकं)
52. उपष्टम्भकं चलं च किम् ? (a. सत्त्वं , b. रजः , c. वायुः)
53. प्रदीपवच्चार्थतो वृत्तिः – केषां वृत्तिः ? (a. त्रिगुणानां , b. पञ्चभूतानां , c. इन्द्रियाणां)
54. _____ मिथो विरुद्धान्यव्यनुवत्स्यन्ति स्वकार्यं करिष्यन्ति च ।
(a. सत्त्वरजस्तमांसि , b. पञ्चेन्द्रियाणि , c. पञ्चतन्मात्राणि)
55. मोहहेतुः कः ? (a. सत्त्वम् , b. रजः , c. तमः)
56. सुखहेतुः तत् सुखात्मकं _____ । (a. रजः , b. तमः , c. सत्त्वम्)
57. यद् दुःखहेतुः तद् दुःखात्मकं _____ । (a. रजः , b. तमः , c. सत्त्वम्)
58. यत् मोहहेतुः तत् मोहात्मकं – । (a. सत्त्वम् , b. रजः , c. तमः)
59. प्रधाने अविवेकित्वादेः सिद्धिः कथम् ? (a. त्रैगुण्यात् , b. सर्गात् , c. विपर्ययात्)

60. सांख्यमते जगत्कारणं किम्? (a. प्रधानं , b. पुरुषः , c. आत्मा)
61. कारणगुणात्मकत्वात् कार्यस्य _____ अपि सिद्धम् ।
(a. व्यक्तं , b. अव्यक्तं, c. पुरुषः)
62. सांख्याभिमतं प्रधानं कीदृशस्वभाववत् ? (a. अचेतनम् , b. चेतनम् , c. निर्गुणम्)
63. अविवेक्यादिविपर्यये पुरुषे _____ अभावात् ।
(a. तैगुण्याभावात् , b. चेतनाभावात् , c. बहुत्वाभावात्)
64. सांख्यमते कति तत्वानि ? (a. पञ्चविंशतिः, b. चतुर्विंशतिः , c. पञ्च)
65. अव्यक्तस्य प्रकृतिः कथम् ? (a. त्रिगुणतः, b. गुणरहितः, c. चेतनवत्)
66. संघातः कीदृशः ? (a. परार्थः, b. स्वार्थः, c. घोरः)
67. त्रिगुणादिविपर्ययस्वभाववान् कः? (a. पुरुषः, b. गुणः , c. अहङ्कारः)
68. अव्यक्तादेः व्यतिरिक्तः पुरुषोऽस्ति – कुतः?
(a. संघातपरार्थत्वात् , b. कैवल्यात् , c. व्यक्तात्)
69. जननमरणकरणानां प्रतिनियमात् किं सिद्ध्यति ? (a. पुरुषबहुत्वम्, b. साक्षित्वम् , c. माध्यस्थम्)
70. सांख्यासिद्धान्ते कैवल्यं कस्य ? (a. पुरुषस्य, b. प्रधानस्य, c. ईश्वरस्य)
71. मध्यस्थः कः? (a. पुरुषः , b. अहङ्कारः , c. बुद्धिः)
72. द्रष्टा कः? (a. पुरुषः, b. चक्षुः, c. प्रकृतिः)
73. आत्यन्तिको दुःखत्रयाभावः किम् ?
(a. सुखम् , b. कैवल्यम्, c. ज्ञानम्)
74. लिङ्गं कीदृशं भवति ? (a. अचेतनम्, b. चेतनम् , c. निर्गुणम्)
75. लिङ्गं कदा चेतनात् इव भाति ? (a. पुरुषसंयोगात् , b. स्वप्रकाशात्, c. कैवल्यात्)
76. उदासिनः कः कर्ता इव भाति ? (a. पाणिः , b. पुरुषः, c. व्यक्तम्)
77. पङ्ग्वन्धवत् कयोः संयोगः ? (a. प्रकृतिपुरुषयोः, b. व्यक्ताव्यक्तयोः, c. सुखदुःखयोः)

Answer key

1.कपिलः 2. सांख्यकारिका 3. वाचस्पतिमिश्रः 4. आत्यन्तिकदुःखनिवारणात् 5. आसुरिः 6. शास्त्रविषयिकाजिज्ञासा 7. दृष्टे 8. द्वेषा 9. शरीरं मानसं च 10. आधिभौतिकं आधिदैविकं च 11. आधिदैविकं 12. आधिभौतिकम् 13. आनुश्रविकः 14. वेदः 15. अविशुद्धिक्षयातिशययुक्तत्वात् 16. व्यक्ताव्यक्तविज्ञानम् 17. मूलप्रकृतिः 18. अविकृतिः 19. महदाद्याः सप्त 20. विकारः 21. प्रकृतिः 22. पुरुषः 23. पुरुषः 24. त्रिविधम् 25. दृष्टमनुमानमाप्तवचनं य 26. प्रमाणात् 27. करणत्वम् 28. प्रमा 29. दृष्टम् 30 . बुद्धिव्यापारः 31. अचेतनम् 32. निश्चयः 33 प्रतिविषयाध्यवसायः 34. अनुमानम् 35. लिङ्गलिङ्गिपूर्वकम् 36. सामान्यतोदृष्टादनुमानात् 38. अतीन्द्रियाणाम् 39. सौक्ष्म्यात् 40 . कार्यतः 41. सत्कार्यवादः 42. व्यक्तम् 43. सत्त्वरजतमोगुणाः 44. त्रयः 45. प्रीत्यप्रीतिविषादात्यकाः 46. सत्त्वगुणः 47. अप्रीत्यात्मकः 48. तमोगुणः 49. शान्तम् 50. सत्त्वम् 51. लघुः 52. रजः 53. तिगुणानां 54. सत्त्वरजस्तमांसि 55. तमः 56. सत्त्वम् 57. रजः 58. तमः 59. तैगुण्यात् 60. प्रधानं 61. अव्यक्तम् 62. अचेतनम् 63. त्रैगुण्याभावात् 64. पञ्चविंशतिः 65. त्रिगुणतः 66. परार्थः 67. पुरुषः 68. संघातपरार्थत्वात् 69. पुरुषबहुत्वम् 70 . पुरुषस्य 71. पुरुषः 72. पुरुषः 73. कैवल्यम् 74. अचेतनम् 75. पुरुषसंयोगात् 76. पुरुषः 77. प्रकृतिपुरुषयोः